Nr. 25. An. XXIX. 1866.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Dumineca's, Fói'a, candu comcedu ajutóriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe ½ 5 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 3 galbini mon. sunatória.

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Brasiovu 14/2 Apr.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare

MONARCHI'A AUSTRIACA

Transilvani'a.

Cum se se scria connumele neromanesci in limb'a romanésca?

— Dela Orastia se publică in „K. Közlöny" din 5 Aprile Nr. 40 unu articulu veninosu asupra intregului modu de alegerea deputatiloru in acelu orasiu, cum si asupra respectivei comisiuni electorale si totuodata asupra Dlui Ioanu Balomiri, vorbindu totuodata despre romanii din orasiu si scaunu cu cea mai mare orgia si despretuire. Articululu nu e subscrisu de nimeni ci e pusu sub elu „Mai multi," ad. elu a esitu sub masc'a anonimitatii, care se póte porta fara sfiiéla mai alesu atunci, candu cineva are placere de a fi fórte nerusinatu, buna-óra cá si unele masce din balurile de slugoi si cocisi. Incriminarile insirate in atinsulu articulu asupra romaniloru sémana cá si cum aru fi culese dintre nenumeratele proteste si vaieraturi, cate s'au publicatu in diariele romanesci din partea romaniloru asupra unguriloru la diferite ocasiuni de alegeri. Ale re'u-finuta pe acelea nu este treb'a nóstra, ci curatu numai a locuitoriloru romani dela Orastia. Unu singuru punctu inse din acelea nu'lu potemu trece nici noi cu vederea, unu punctu acela, care la prim'a vedere s'ar parea ne'insemnatoru, candu totusi lucrulu sta cu totulu din contra.

Se spune adica in susu citat'a corespundintia din „K. K.", ca catalogulu alegatoriloru a produsu unu scandalu comunu atatu la burgarii maghiari, catu si la sasii din Orastia, pentrucá acelu dascalu romanescu carele fusese numitu actuariu alu comisiunii, a romanitu adica a scrisu numele loru cu ortografia romanésca, precum: in locu de Gönczi, Schenk, Papp Károly, Szatmári, Györffi, Schuler, Nagy, Forrai, Székely, etc. schimosindule in Ghentii, Sienc u, Popu Caroli, Sacumare, Ghiurfi, Siuleru, Naghi, Fotoi, Sechei. „Acelu dascalu prosticelu crede, ca ne aflamu in Dacoromani'a si ca elu are dreptulu de a ne romani inca si numele nóstre (ale unguriloru si sasiloru)." Cu acestea cuvinte incheie scriitorulu macatu invinuirea ridicata asupra romaniloru numeloru ungaresci si sasesci.

Déca noi amu avea a face aici numai cu incriminarile desu citatei corespondintie ungaresci, respunsulu s'ar potea da pentru astadata fórte usioru prin proverbulu ungarescu: Vak yeti világtalannak. Scriitorii, diaristii, functionarii publici, éra mai vertosu dascalii si profesorii de natiunalitate maghiara s'au folositu nu numai in secoluln nostru, ci si in cele trecute, de ocasiuni inmiite spre a maghiarisa mai multe mii de nume de a le persónéloru, familiiloru, tienuturiloru si sateloru etc. curatu romanesci, éra acésta o au facutu si o mai facu ei din principiu si intru intielesulu unei politice geniale strinsu nationale, imprumutate in catuva si dela alte popóra subjugatóre. Intru asemenea cativa procopsiti sasi se spucasera inca nainte de 1848 a germanisa numele la o multime nenumerata de orasie si sate de ale Transilvaniei, éra din timpulu absolutismului de diece ani avemu si o charta a tierii, pe care nu numai orasie si sate, ci si tienuturi intregi se vedu germanisate fara picu de sfiiéla si rusine. Pana la an. 1848 multi romani era séu slabi de angeru, séu simplii destulu, pentrucá nu numai se sufere, ci inca se se si bucure, ca in locu de connumele stravechiu alu familiei loru capata altulu bastardu séu schimositu si corcitu. Catalógele scóleloru, listele regimenteloru si tabelele de contributiune sunt pline de asemenea schimosituri si scalambaturi. — De candu dnii Laurianu si Maiorescu in 1848/9 reflectara la acésta ticalosia si slabitiune mai alesu pe tinerime, de atunci unii cadiura in altu estremu, adica de a'si parasi connumele parintescu, a lua inse cate unulu antecu, precum o facea germanii pe la universitatile cele pedante mai alesu in sec. 16 si 17 ca 'si latiniza connumele cu ridicat'a, precum de ex. Aepinus, Casaubonus, Camerarius, Cellarius, Clusius, Crusius, Coccejus, Fabricius, Lipsius, Textor, Tauricius, Scaliger, Salmasius, Scippius etc. etc. — Altii au mersu si mai departe alterandu pana si numele propriu séu adica numele din botesu.

Neplacutele urmari ale acestoru capricturi omenesci sunt invederate, ele su, precum vediuramu tocma si estimpu cu ocasiunea catorva alegeri, inriorintia mare inca si asupra exercitarii drepturiloru civile si politice. Din tóte exemplele inse celu dela Vintiulu de diosu este mai batatoru la ochi; éra despre aceia tacemu astadata, carii din causa ca'si schimbasera numele, in catu se nu se póta comproba identitatea persónei, au perdutu si mai perdu stari si averi cu totulu.

Intr'aceea statulu intrebarii este astadata numai: Déca se cuvine cá romanii numele neromanesci se le scrie cu ortografia romanésca si dupa cum cere geniulu limbei romanesci. Spre a respunde respicatu la intrebarea acésta, trebue se distingemu aprigu intre nume din botesu séu propriu si intre connumele familiei séu alu persónei. Cu numele din botesu nu avemu nici a face nimicu, pentruca partea cea mai mare a acelora este óresicum fiesata in ritualele bisericesci, dupa care este datoru fiecare ale pronuncia si cu atatu mai virtosu ale scrie, de ex. Ioanu, éra nu Ionu, Iuonu, Ionitia, Nitiu, Nimica, Nica, Nicu, Ienache (pe grecesce), Iancu (pe tieganesce) s. c. l. Cu atatu mai multu suntemu datori a respecta connumele cu tóta ortografi'a loru, pana la o litera intocma precum vedemu ca'lu scrie fiecare pe alu seu. Germanii se tienu fórte vatamati, candu le schimecesci connumele, éra francesu si anglesu sunt in stare de a te provoca la sabia si la revolveru, candu vei cutesa ale altora connumele loru. Inse cum ar si potea indestula cineva séu etimologi'a séu fonetic'a, séu pe amendoua respicate prin statea ortografii in o singura ortografia? De ex. se, ö, ü, gy, ty, etc., cum le vei scrie in romanesce séu si italienesce? Cu atatu mai virtosu se lasamu noi romanii connumele ungaresci si sasesci precum le scriu ei dupa ortografi'a loru, cu catu romanii n'au cugetatu niciodiniora a recruta dintre unguri si sasi ori germani spre a'si imulti numerulu loru. Inse intocma se facemu si noi unu punctu de onóre din pastrarea neatinsa a numelui si connumelui nostru, prin urmare nici se suferimu scalambaturi de ale babeloru si doicelioru, nici schimosituri de a le altora. Cu alte cuvinte: fiecare familia romanésca se se simtia indatorata a'si insusi cate unu connume, carele se remana pentru totu viitorulu nestramutatu; totuodata se ne silimu a sterge si casá dintre poporu inca si nenumeratele asié numite porreclitori séu numituri de bajocura, dintre care o multime nespusa a intratu si pana acum séu din lene, séu din reintí'a logofetiloru mânjitori si necunoscatori nici de limba nici de ómeni in matricule, in tabele s. c. l; éra acé'a carii isi dau pruncii la scóla, se nu mai sufere a li se schimba séu macar altera connumele. Au nu vedemu noi, cum alti ómeni trufasi pe connumele loru aru fi in stare se te impusce déca le-ai schimba de ex. pe **y** in **I**, pe **eo** in **ö**, pe **ü** in **I** s. a. s. a. Adaugemu la tóte acestea, ca in privinti'a schimbarii connumeloru esista si legi anumite, care inca trebue se fia respectate.

Noi nu acimu déca si pana in catu cutare dascalu séu insasi comisiunea din Orastia au schimbatu numele unguriloru si ale sasiloru, de acea noi cu observatiunile nóstre nici n'amu voitu a'i dascali pe dumnealoru, ci ne folosiramu numai de ocasiunea data cu atatu mai virtosu, ca dela unu timpu incóce se mai ridicasera si in alte diarie romanesci voci tari in contra deformarii numeloru si a connumeloru, le care tóte noi pana acum amu tacutu numai din caus'a altoru afaceri numeróse, macarca sunt cativa ani, decandu stamu gata de a combate intre altele inca si bajocurirea séu grecirea si slavonirea pana si tieganirea mai multoru nume din botesu in tierile romanesci, in care neromanii in timpulu slovenismului, in siu fanariotilor (1716—1820) si ale deseloru ocupatiuni rusesci inca'si incercasera norocolu de a despoié pe romani de tóte semnele osaracteristice a le natiunalitatii loru, in urm'a caroru incercari apoi s'au alipitu atatea nume neromanesci la familii curatu romanesci. Scimu noi pre bine, ca se afla si unu numeru fórte insemnatoru de nume si connume, a caroru origine se perde cu totulu in vechimea timpuriloru, in catu radecin'a loru nu o va mai afla nici unu filologu alu Europei; nici inse nicidecum nu ne este vorba de nume de ale familiiloru, locuriloru, tienuturiloru concresecute cu natiunea, invesc ute óresicum in fiintí'a ei, in catu ele facu chiaru o parte constitutiva esentiala a istoriei asié, catu acést'a fara acelea nume nici ca s'ar mai potea scrie nici intielege; inse Ienake (Ioanu), Mitica Trake, Take (Dimitrie), Iordake, Iorgu, Gitza (Georgie), Nsie (Nicolae), Kostake, Pavelake, Petrake, Doksake, Sotirake, Stefanake, Nedelko, Lambru, Panaiotu, etc., ér' altele femeiesci, precum Zultana, Zulta (turco-arabice), Tarsitia, etc. n'au a face nimicu nici cu patri'a, nici cu natiunea, nici cu istori'a romaniloru, precum n'au a face connumele in **its, sky, of, ow** etc. nici cele ungaresci in si, ei, y, lyi, nyi, tyi etc. Acestea si alte asemenea terminatiuni finale bastarde se potu delatura usioru fia macaru si prin cererea de invointia formala a regimului. Subscrisulu totudeauna se sparà in viétí'a sa pana si de umbr'a fanatismului nationalu; atunci inse candu altii se folosescu pana si de numele ómeniloru de a ridica voce mare asupra natiunii si a drepturiloru ei, atunci ne punemu si noi in stare de aparare dupa principiulu care in gur'a filosofiloru suna: moderamen inculpatae tutelae.

B.

Politic'a nóstra IV.

„Korunk" au publicatu un siru de articoli politici, referitori la cele mai ardietóre cestiuni vitale ale patriei; in alu III. ne au descoperitu; cumca bar. Vesselényi Miklos, studiendu actele dietale, care esista in Ardélu, au venitu la acea parere, cumca ardealulu nu mai posede conditiunile recerute pentru subsistinti'a si autonomi'a de statu, nu mai posede conditiunile vitali, si factorii organici pentru o legislatione autonoma; cu un cuventu, nu mai este in stare a pastra viatia de statu constitutionala, ci va pica subt absolutismu, deci cá se impedece aceasta, nu-i remane altu ceva, decatu a se uni si a se contopi in Ungaria . . . .

Acum in articolulu alu IV ne descopere — program'a politica — purcésa din capulu lui Vesselényi; deci cugetu a fi de mare interesu pentru publiculu cetitoriu, a cunósce aceasta programa, care ne descopere politic'a maghiarilor ardeleni, cari astadi predomnescu de nou in Ardealu, si s'au infaciosiatu la Pesta, spre realisarea acelei programe.

Articlulu suna precum urméza:

„In articlululu antecedentu am infaciosiatu pe largu acea programa alui Vesselényi, pe care a urmat'o dinsulu in provinti'a Ardealului

si pe care au facutu, de a primit'o si martorisit'o scól'a lui—"

„Precum am aratatu; principiulu fundamentalu, a fostu: — a combate fara incetare pe regimu — a suspiciona organele regimului — cá astfeliu — spiritele se se tiena in ferbere — a nu aduce nice una lege nóua — si a le face tóte aternatóre dela efeptuirea uniunei — „unio".

„Déca vomu calcula numai dela diet'a din 1834 totusi vomu vedé, cumca sunt mai multu de 32 de ani, de candu totu acésta programa o continua si sustienu.

„Acum stamu in acelu stadiu, candu séu ca reesimu cu — unio —, si apoi tóte sunt in rondu bunu — séu ca nu reesimu, si atunci s'au perdutu 30 ani lungi din viati'a natiunei — intr'unu tempu, in care Europ'a au inaintatu cu puterea vaporului — ér' Ungari'a (az anyahon) au infiintiatu mari reforme — inse in Ardélu natiunile socie abié au devenitu la unele eluptari simple.

„Dupa intrerumperea absolutismului Metternichianu, in Ardélu au fostu diete, in aceste 4 diete, conformu, programului, au scosuo la cale, catu n'au adusu nice una lege macaru afara de dieta a cincia dela 1848, care in urma au pronunciatu — unio — si a inarticulatuo.

„Cumca acésta programa a fostu cutesata, e superfluu a o spune, e desulu déca scimu cine au formulatuo; a fostu temeraria, precum au fostu tóte cugetarile lui Vesselényi, care, neplacundu-i cararile cele ocolitóre ale lui Szechényi, si fiindu convinsu despre dreptatea procesului politicu alu natiunei, n'au cersitu dreptate, ci au pretins'o.

„Ne vomu mai intórce la dejudecarea acestei programe, de astadata numai stata insemnamu, cumca au fostu program'a unui oratoru, care cerca trecere pentru tóte vorbele sale, si nu multu-si batea capulu, ca óre faptele lui respundu fraseloru sale poetice. — A fostu program'a unui boieriu avutu, care ducundu-se la congregationi, lasa acasa o economia bine ordinata, a fostu programa unui capu de partita, care, déca ar fi fostu vorba despre deprinderi belice, la cari nu erá temere de glóntie, de opunere seriósa, si de perderea bataliei, ér' despre retragere nice vorba nu era, ar fi fostu in stare a compune planuri atatu de eminente, catu fia cine s'ar fi miratu, cá de unu beliduce esceliute.

„Programa acésta ceresa, dela intréga scóla, atatu de mica portione, — din conóscerea de óameni si de lume — din baterea de capusi din scientie — din astutia diplomatica si din intieleptiunea unui barbatu de statu — catu nu póte fi mirare, déca acésta — politica epicurica — pentru carea era desjunsu elocuinti'a oratorica, fara intardiare si au capetatu partisani, — si au produsu una epocha in Ardélu, care acum, candu avemu a elupta batalii politice seriése, ér' nu productiuni belice teatrale — ne face se simtimu sfundu, cumca „vechia scóla" politica ne au dechisu pucine cali spre castigarea destoniciei practice.

„Dar' ce se facemu — acum nevoia asta ni in gutu si de órace plebea — a tómeg [1]), — care e inchinatore la politic'a lenei, care nu cere batere de capu, nu se póte abate dela ea — si de óre ce s'au facutu moda, a striga, cumca invetiatorile scólei mai nóue, sunt greesite — n'au remasu altu ceva, decatu a merge inainte — ér' regimulu, care e datoriu [2]) a scóte natiunea din acésta pusetura — se recunósca necesitatea unionei [3]).

„Dar' cu tóte aceste, discipulii acestei scóle, cari s'au infaciosiatu la Pest'a, nu debue se uite nice pe unu minutu bataru, cumca afacerile a loru 30 ani, le au adunatu tóte la unu punctu, adica la „unio", si acum cá nescari rationanti publici stau in facia natiunei la diet'a din Pest'a

„Dar' templandu-se nu póta invinge — cá se tacemu de alta a nóstra stricatiune — apoi acele legi, care Ungari'a si le au datu in tempulu acela — acele ordonantie, care ni le au impusu regimulu Bachianu, — ne avendu ce face — cu capu ruptu — ar debui se ni le insusimu [4]).

„Si óre sfetini se va? óre nu vomu fi de nou dati prada, la acea datina invechita a regimului, de a pune in lucrare cele mai cardinale reforme, fara de dieta, si dietei urmatóre nu-i remane alta rola, de catu se le aceptese, bataru abia putemu crede cá, déca Ardélulu va remané de sine, se ne potemu mantui viatiane constitutiunala [5]).

„Regimulu ardelénu, in anii din urma, vanise la acelu cugetu, cá se si eleptuese ordonantiele sub „egid'a" indurerei — de misera plebs contribuens — care nu putemu dice, ca ar fi remasu fara de nice unu eleptu, si cine ar puté precalcula urmarile, déca regimulu ar da de nou preste asioma acésta in dictionariulu seu.

„Pe terenulu legislatiunei imediat dinainte de 1848, in contra-i nu aflamu replica, ba nice legislatiunea nóstra cea mai betrana nu ne va subministra multu materialu de refutare.

„Óre cine va mai ajuta programa cea basata pe lene, de acum incolo? óre genesa acelui unicu articulu de lege, pe care lu amadusu inainte de 1848, nu va da, arma in mana acelóru caroru le place, séu a pune legi fara de noi, ba nice in aceia nu vedu pré mare calcare de constitutiune, ca furamu administrati prin patente [6]).

„Pentruca si de vomu uita noi, altii de siguru nu voru uita, cumca in tempulu straluciresi susnumitului regimu, am facutu totusi una lege, pe care ar fi fostu cu multu mai bine, a nu o fi facutu de locu, intielegemu urbariulu plasmuitu in 1847.

„Atunci steteau nu mai partite facia una cu alta [7]) si totu s'a doveditu deplinu, cumca Ardélulu nu mai posede potere vitala organica pentru legislatiune, dar' cá se le facemu pe voia celoru, carii credu inca, cumca Ardélulu mai póte fi — statu — si mai póte avé — dieta — nu strica a aventura lucrulu.

„Candu la 1819, in Augustu, cont. Cziráky a venitu la Clusiu, in fruntea unei mici comisiune de barbati ungureni, si au datu de scire, cumca au venitu, se conscria Ardélulu, si se introduca urbariulu, opusetiunea de locu s'a ridicatu, si a inaltiatu graiu; cumca Ardélulu are trebuintia de dieta, fiinduca elu vrea se faca urbariu, au si recesitu, catu conscrierea s'a facutu, inse introducerea urbariului a remasu, si s'a facutu obiectu alu legislatiunei.

„Ungari'a inca la 1836, au introdusu urbariulu, au facutu unu urbariu, care au multisimitu dupa putintia, pe poporu.

„Dar' ce s'au templatu la noi? aceea ce s'au templatu in mai multe casuri, conformu programului, adica s'au totu pusu pedece legislatiunei nóue acum nu ne trebuia urbariu — urbariulu era dechiaratu de unu lucru ne umanu — nóue ne trebuia rescumparare pe vecia; — a vorbi pentru urbariu numai era lucru destulu de populariu; — cei insetati dupa aplause, au cantatu altu campu mai floriatu, si multimea cea mare „a nagy tömeg" n'a pricoputu, cumca din di in di ne facemu mai maiestrosi, in harnicia — de a nu face legi — de a cerca caus'a pentru nesaducerea legiloru, airea — si in maiestria de a impedeca introducerea de reforme — si totusi a remanè omu popularu.

„Intre fase de aceste au venitu in 1847 urbariulu pe mas'a dietei, in giurulu carei steau trei partite, una, carea vrea urbariulu, alta, carea nu vrea, si a treia, carea vrea rescumparare pe vecia, si fiinduca ultraistii n'au sprigenitu seriosu pe cei moderati, s'au nascutu urbariulu, acelu „specime" imperfectu alu legislatiunei ardelene.

„Si cu catu stamu astadi mai bine? Templandu-se se remanemu autonomi, acum candu tactic'a opusetiunei moderate are mai pucina trecere, de catu atunci, acum candu si capulu cel cugetatoriu ni vine se amestiésca, vediendu noianulu afaceriloru multifarie, — acum, candu nu partite ar sta facia in facia, ci pretensiuni, parte drepte, parte nedrepte, de ale classeloru unoru natiunalitati neimpacate, — candu debue parasitu limanulu programei de asteptare lenósa — ce amu puté se asteptamu dela legislatiunea ardeleana? [8])"

Ér' déca in diet'a ardeleana va predomni partit'a democratia adeverata constitutionala, apoi si de va avé a perde multu tempu cu disputi seci, provocate prin frantura esita din scól'a programului si din acelorlalte partite castice, totusi in urma, atragundu la sine capacitatile aristocratico-liberale, va aduce legi salutarie, va organisá tiér'a, va indestuli pretensiunile cele drepte ale natiunalitatiloru pe temeiulu egalitatei de drepturi . . . spiritele se voru domoli, stim'a si increderea reciproca va prinde radecini, prin urmare; calea reformeloru salutarie va fi oblita si practicabila.

Aceste inse nu potu avé locu lunga cugete si tendintie suprematisatóre si lunga cinica ignorare de totu ce nu este aristocraticu si magiaru. — Deci incetati dara, de a ve privi: de „to ego" — de „domni esclusivi" ai Ardélului; — lasati puterile vitali ale Ardélului in pace, cá se 'si póta pune casa in rondu de sine; de ora ce, precum singuri marturisiti, numai sunteti abili de a o face acésta singuri. . . .!?

„Acum intr'adevera se va plini acelu propusu alu programei, „hogy rosznál egyéb a garatról le nem folyna."

„Tocmai din asta causa patri'a astépta dela cei, carii au crediutu si speratu in acelu programu, cá se-si implinésca datorintia, si se duca — „unio" — la implinire.

„Scól'a cea vechia pune acum ecsamenu, dorimu cá se aiba succesu bunu."

Kővári L.

Autorulu acestui articulu este publicistu si istoricu de frunte in patri'a nóstra, deci nu póte fi indoiéla, cumca n'ar fi cunoscatoriu si dejudecatoriu pré competentu asupra politicei natiunei sale din trecutu si de facia.

Acésta impregiurare trebue se imaresca interesarea p. t. publicului pentru acestu articolu, care descopere politic'a antagonistiloru in tóta golitiunea ei. . . .

Te transpune in tempii trecuti, candu te mirai: cum se póte, se mérga lucrurile atatu de innapodea! macarea tiér'a intréga, si anumitu iobagimea asteptá cu mare sete ceva pornìri mai spre bine, ér' natiunea romana tangiea iu dorulu seu secularu dupa reforme de statu, cá se póta esi din fatal'a pusetune . . . pe candu parintii patriei lucrau dupa programe, cá se tiena tóte — balta — cum erau, cu scopu de a nimici autonomi'a patriei. —

---

[1]) Pana acum numai romanii avea plebe — tómeg —?! dar' éca! unginistii inca au tómeg. — Trad.

[2]) Óre regimulu nu are si alte datorintie? nu e datoriu a respecta si pretensiunile legale a le altoru natiuni? lucru de minune? pentruca plebea — a tómeg — o multime nepriceputa, nu se lapeda de famós'a programa, ce nu o pricepe, apoi regimulu se fia datoriu, cu calcarea tuloru altoru drepturi si factori vitali, a face se reusiesce programa, cá se nu se pericliteze natiunea . . . care? a tómeg? si óre cu programa esecutata este delatoratu periculu dela toti, si toti sunt fericiti? . . . Trad.

[3]) Totu intr'una ni s'au spusu, cumca politicii maghiari sunt sarea lumei politice — natiunea este culta, civilisata, inteligenta — a ei politica e singura ducatóre la mantuire. — Romanii sunt nyers tómeg — barbatii loru de incredere, sunt balaiuandrii in politica . . . acum éca! maghiarii inca au — tómeg — pe care nu lu potu capacita, — politicii maghiari au facutu fiasco — si n'au remasu alta, decatu cá regimulu se le recunósca „unio", ca altminterea e mare periculu. Trad.

[4]) Apoi dela astfeliu de politica se astepti: resonu, cumpetu, ponderarea impregiurariloru, respectarea dreptelor pretensiuni ale altora, binele si folosulu patriei si alu poporatiunei, legi, drepte si intielepte?! si se te poti intielege cu astfeliu de politica, a carei devisa o: a pericilita totu, numai si numai, se invinga o politica ideala? ori cum o numesce autorulu — teatrala. . . .?!

[5]) Totu numai ei si éra ei! altii nu mai posedu sentimente constitutiunale, altii sunt inca totu „nulae" numai. — Trad.

[6]) Adeveratu, ca-i stau omului mintile in locu, candu are se aléga intre programa dvostra, si intre patente basate pe — resonu politicu, pe egalitate de drepturi, pe dreptate si umanitate, emise din partea monarchului constitutionalu?! cu tóte ca nu ne intreceti nice in amorulu patriei, nice a vietiei constitutionale . . . ne impingeti la lucruri, cari nu ne placu, apoi ne osinditi. . .

[7]) Dreptu ca numai partite, — tiéra nu era representata in acea dieta, ci numai partitele unei caste, care si astadi singura e representata in Pest'a, dar' tiér'a nu e acolo . . .; paradoxu lucru inse este, a trage consecuentia dela nepotintia si neabilitatea acelei caste, de a mai sustiené de sine — statulu Ardélului, — autonomia, — si legislatiunea lui, — la intréga poporatiune transilvana . . . tóte destribele sofisticei adunate la unu locu, totu nu ne ar puté da convictiunea autorului.

Brasiovu 2 Aprilu. Santele serbatori decursera aici la noi dupa datin'a vechiu urmate si de cesesurile si jocurile suburbaniloru.

[8]) Nice unu bine „posito" ca va domni partit'a programului — in diet'a — ajutata de alte partite castico-aristocratice — cari au predomnitu si in diet'a din 1865 vedi bine, ca templandose asta, nu se póte astepta nice unu bine, nice o inaintare, nice o reforma vitala si fructificatória. —

Tempulu a fostu fórte frumosu. Seninulu de primavéra se ingana cu renascerea si reinviarea, ce o produse natur'a in vegetale; o mare alba evaporá de pe tóte délurile delicióse miróse din florile pomiloru. Avemu inse a registrá si fapte laudabile, fapte de indurare, de umanitate, si simptome de ingrigire, pe lunga semne de a-si afiá marirea si ambitiunea s'a intro a do vedi mandri'a nationala. Erá frumosu a privi, com junimea popórala portá dearondulu tricoloralu nationalu pre pelerii, si vergurile la gotu, pe peptu séu pe capu; semne, ca conscienti'a ambitiunii nationale se preface si in sangele poporului plebeu.

A dou'a di de pasci se publicá prin bescrici, cumca in dumineca Tomei se va tiené adunare parochiala pentru alegerea representantiloru besericei dupa noulu proiectu desbatutu in sinodulu din urma. Se asteptá, ca la Sibiiu se va tiené sinodulu episcopescu metropolitanu, care erá si convocatu pe Dumineca Tomei, inse „Tel. Rom." ne spune, cumca din cause momentóse neprevediute s'a amanatu tienerea acelui sinodu. Er' Ecs. S'a d. metropolitu Andreiu plecá in 11 Apr. er' la Pest'a.

Plas'a negutiatorésca a mai adausu in serbatorile acestea la faptele cele marétie dovedite si pana acum in folosulu publicu si mai vertosu pentru inaltiarea institutelor de cultur'a tenerimii, o alta fapta filantropica si de indurare, fienduca a facutu o colecta framósa pentru ajutorirea celoru lipsiti de pe Campia, din care eri tramisei 200 fl. v. a. la resp. comitetu, si subscicrile inca se totu mai continua. — Ceea ce privesce la starea nóstra politica, apoi opiniunea generala a tuturoru este, cá se nu ne taiamu noi copaciulu de suptu petiore, ci deputatii nostri se se adune aci in tiéra cum se adunasera dupa paretii dietei, si se astérna o representatiune catra Maiestate, asteptandu pana la actuln incoronarii. — Comerciulu nu se pré lauda cu avantagie multe, si scaderea pretiului la galbeni face o pedeca fórte mare in afacerile comerciale. Fruptele la campu au prospectu frumosu, sperantia de secerisiu bogatu. Starea sanetatii inca e normala. Despre scóle de-altadata.

Racovitia. Inca la anulu 1852, candu c. r. comisiune incredintiata de insalt. regimu cu regularea posesiuniloru in teritoriulu fostului 1. regimentu romanu de margine, caletorindu din comuna in comuna sprea asculta cererile si dorintiele fostiloru granitiari, venindu si in comuna aceasta spre acelu scopu, fostii granitiari de, aici pe lenga alte postulate cerura si localitatile erariale, mai nainte cuartirului capitanului de granitia cu curtea si gradina, spre folosirea materialului aceluia la edificarea unei S. beserici nóue in gradina acelui cuartiru.

Durere inse, ca cererea nóstra atatu cu privire la localitatile cerute, catu si la celelalte postulate fù de catra inclit'a c. r. comisiune regulatóre de posesiunile granitiariloru si si de catra in. cancelaria aul. trans. respinsa.

Ne mai remase refugiulu catra gratii'a imperatésca, care cantandu-o comun'a aceasta pre cale legitima i si vede adi dorirea s'a implinita, cace Maiestatea S'a c. r. apostolica dandu ascultare parentésca umilitei nóstre cereri si considerandu scopulu santu, care lu nutrimu, s'a indurato pre gratiosu a ne concede gratiosu localitatile de cuartiruln mai nainte alu capitanului de aici.

Resolutiunea pré inalta dt. 26 Augustu 1865 se publicá in 2/14 fauru a. c. prin inspectorele tractuale si senatore magistrat. Petru Rosca fiindu de facia si representantiele in. erariu c. r. comisariu de finantie D. Bienert, poporului in modu solemnu, acentuandu cumca comun'a nóstra singuru numai unui actu de gratia alu Mai. S'ale are de a multiami primirea localitatiloru cestionate.

Candu se aminti numele Maiet. S'ale poporulu numerosu erupse la strigari entusiatice „se traiésca! imperatulu." Dupa publicarea inaltei resolutiuni si faptica predare a localitatiloru din partea in cerariu in proprietatea comunei notariulu comunalu Ioane Macelariu in numele comunei prin o cuventare acomodata solemnitatii de facia manifestá marturisirea celei mai ferbinte multiamiri a nóstre catra pré bunulu si gratiosulu Imperatu si in. seu gubernu, si roga totudata pre on. comisiune de facia, cá se bineveiesca a aduce la cunoscintia in. tronu votulu celu profundu de loialitate alu poporului credintiosu ft. mai nainte granitiaru de aici. Acestea se intemplara in 2/14 fauru 1866.

Notariulu comunei Ioane Macelariu

Blasiu 23 Martiu 1866.

Unu ce curiosu!

(Capetu.)

Denunciarile false, cari vedemu ca au urmatu in corespondintiele despre alegerile dela Vingardu, si cari acum in insusi „Közlény" se afla cá false, inca nu numai cá nu facu onóre maghiariloru, dara asemene sunt semnulu unei capriciositati muliereschi si politice nemature, cares se conduce de umoru si sentimentalismu, éra nu de judecata matura barbatésca, si de acecea in catu nu stingu moralitatea de a dreptulu, romanii cu totu dreptulu le si despretuiescu, bene vediendu, ca cu densele patri'a nece de catu nu se apuna, éra autorii mai curundu ori mai tardiu remanu descoperiti in faci'a lumei de calomniatori falsi. Si chiaru de acesa si din parte-mi acele corespondentie, in catu cuprindu denunciari, nu cugetu lucru demnu, a ne mai demite in combaterea loru speciale, parte cà ele se ala cá false dechiarate in insusi jurnalulu, unde s'au publicatu; parte ca-ci cele template se potu vedé in tóta autenticitatea s'a si dupa adeveru; pentru acarnia garantare suntemu in stare a ne dá mau'a ori si carui maghiaru si ori si candu, — in Gazeta Transilvaniei Nru 19 a. c.

Dara se ne oprimu pucinu la solicitatiunea ce o face veneratului capitolu metropolitanu din Blasiu unu corespondente cu „o" rescrisu in Nru. 32 in „K Közlöny." — Inse o spunemu in sinte, cà aici nu ne vine nece in cugetu de a aperá acesta venerata corporatiune, de o parte, caci dens'a e de o puretiune cu multu mai insemnata de catu cá unele corespondentie vosgatorie de mintiuni, — precum e si acesa datata din cottulu Albei Inferiore si publicata in Nr. 32 alui Kol. Közlöny, — se o deoblege baremu in catu-va si moralu spre legitimarea pasiloru, cari afla cu cale si pune in interesulu pacei, alu linistei patriei, si alu natiunei, in frontea careia a benevoitu se o puna Provedentí'a; — parte ca-ci mi-lipsesce si impotenicirea spre a-cést'a. — Consideru inse casolu amesuratu impregiurariloru temporali si scopului de a erna: déca portarea maghiariloru din cottolu Albei inferiore caracterisata prin cele insirate in premise si prin acésta solicitatiune insemnésa ceva maturitate politica? — Si éta cà si aici trebue se o spunemu in sinte, cà autoriulu desu numitei corespondentie cu toti celi de o parere cu densulu dovedescu seau o malitia demna de despretuitu, seau o nematuritate politica, — solicitandu si controlandu pre veneratulu capitulu metropolitanu din Blasiu in portarea s'a; pre candu acelasi venerato preste totu si nu singuraticii sei membri cu istori'a a-mana martori oculati si din parte si confaptuitori dupa impregiurari activi si pasivi in evenementele cele mai insemnate (politice nu belice) sciu destulu de bene, cumca cu portarea tirana si cu insatosirea de sange barbatii maghiari conducetori din 1848 intru nimica'au remasu in dereptulu celoru romani, ci inca in unele impregiurari iau si intreuntu, si cà esperti cautandu in presente, vedu cumca acei barbati maghiari conducetori pre langa totu trecutulu ferosu alu seu sunt si acumu individi de autoritate publica si stau in fruntea trebiloru tierei; — necautandu la trecutulu care trebue se-lu acopere intunereculu — ne fiendu- asia onorificu nece romaniloru, dara dieu nece maghiariloru, — si cautandu in presente, si vedieudu ca candidatulu romaniloru acumu éra este cetetianu si supusu credintiosu Maiestatiei S'ale Imperatului, cá si ori care altulu — fia si maghiarulu de cea mai inalta pusetiune — siau datu votulu aceluia cá unui cetatiénu credentiosu si unui romanu categoricu, care prin resolutiunea s'a a meritatu increderea natiunei sale. Ce va se dica dara aci solicitatiunea, in trebu de nou? déca nu malitia ori nematuritate politica!

Se mai vedemu in urma si amenintiarea: „De legyen! kövesse a román intelligentia saját belátását etc. Din partemi éta ce vedu intr'insa: fratii magiari cei de o parere cu corespondentele din Nro 32 alui „K. K." ceea ce au facutu sub totu decursulu dreptului istoricu reinviatu dela resturnatur'a din anulu trecutu pana in tempulu de facie, lipsindune in catu au potutu de tóte drepturile, ne amenintia ca ni oru face o de aci in ainte?! Si apoi óre de ceea ce avemu in spate mai avemu se ne tememu? Déca fratii maghiari in catu au potutu si potu ne-au pusu beleiu'a nationale in spate, ore mai avemu se ne tememu de amelintiari? Eu credu cá nu, ci din contra cugetu de o datoria nationale pentru unulu fia care romanu cá se implinésca postulatulu desu numitei corespondentie: „Kövesse a román intelligentia saját bilátását" ou adausulu: „és ügyéjen magára." — si se nu mai amble cu palari'a in mana dupa maghiari, cari in tota Transilvani'a, se mai tacemu acumu de Ungaria, — unde au totutu si totu n'au facutu de catu nedreptatiri romaniloru, punendule intre altele cele mai feliurite piedeci, cá chiaru acumu, candu se tractéza de vistia se nu potemu capetá nece baremu barbati, cari se ne represente in legislatiune dorintiele nóstre nationali. Ori in scurtu ce au avutu se dica alta eludarile romaniloru la alegerile de ablegati in tóte comitatele?! Da Ce intielesu mai naturale póte se aiba postulatulu: Kövesse etc? de catu acees, cá noi romanii se ne vedemu de capu, ca maghiarii seau ingrigitu de sene. — B.

UNGARI'A. Pest'a 10 Apr. Mane se va tiené siedinti'a casei deputatiloru si fiendu numerulu plenariu se voru continuá verificarile ardeleniloru; se voru alege cei 15 ardeleni la comisiunea pentru obiectele comune; si reportulu comisiunii de 12 pentru alegerea de alte 7 comisiuni pentru diversele obiecte dietale se va pune in lucrare. In privinti'a uniunii Transilvaniei cu Ungari'a inca s'a proiectatu alegerea unei comisiuni, cu tóte ca cestiunea uniunii e reservata corónei si facuta dependenta de conditiunile, care le scimu din rescriptulu catra diet'a din Clusiu. —

AUSTRI'A INFER. Vien'a 9 Aprile. Caus'a austriaco-prusiana e cea mai, mai ardistória in momentulu de facia, fiinduca póte strage dupa sine si o conflagratiune européna, déca nu se va compune pe calea transactiunii si involiri imprumutate. Impregiurarea, cumca Austri'a se reintórce la politic'a federativa, deschidiendui acesteia perspectivele de a confaptui la desfegerea causei Schleswig-Holsteiane, a castigatu in catuva atragerea simpatieloru staturiloru medinsle catra politic'a ei. Cu tóte acestea Bavari'a, Sachsoni'a si Würtemberg'a voru a inchiaiá intre sine o conventiune, cá se puna pe pitioru de batsia o armata de 80.000 spre a ocupá si apará Sachsoni'a in contra navalirei Prusiei, care si din partea acést'a si teme atacarea.

Intr'acesa partit'a liberala republicana din Germani'a inca si redica capulu, dandu publicitati manifeste, in care provóca pe regele Prusiei, cá se redice flamur'a revolutiunii spre a creá o Germania una si nedespartia. Republicanii ad. jóca intocma acceasi rola facia cu regele Prusiei pentru unirea Germaniei, care o jocara italianii facia cu Victoru Emanuelu pentru unit'a Italia. Unu astufelu de documentu publicá chiaru si „Wiener Abendpost" dela Bruxsel'a dadatu din 2 Apr., elu cuprinde, ca partit'a republicana in resbelulu Austriei cu Prusi'a pretinde dela acésta o lupta intocma de fierbinte si resoluta cá si cum fù ceea a italianiloru in contra pré multoru domniri; italianii nu se voru arunecá in resbelu, pana candu Prusi'a ou prim'a victoria si va scrie devis'a libertatii pe flamurile sale; partit'a republicana in Europ'a si mai vertosu cea din Itali'a protestésa in contra la orice resbelu ce ar avé unu caracteru de resbelu de cabinetu si va privi pe un'a asia potere de inimiculu seu naturalu; si candu puterile resbelitórie voru fi ostenite si slabite de lupta, partit'a republicana va redica ea fruntea; ér' déca Prusi'a va jucá mai buna rola decatu Victoru Emanuelu, partit'a republicana i va stá intr'ajutoriu la lupt'a in contra Austriei; altufelu inse fara prospectu de introducerea votului universalu. Prusiei spriginite numai de baionetele despotice, va responde revolutiunea européna candu decheargele ei voru fi slabite, ér', déca Prusi'a va face resbelulu populariu si resbelu de libertate, atunci se traiésca Prusi'a! se traiésca regele Wilhelm invingatoriulu." — Intr'acesa adunarile si reuniunile nationale ale Germaniei si in tóta Prusi'a se opunu la orice miscare resbelica si e curiosu, ca atatu in Prusi'a catu si in Austri'a referintiele interne intre natiuni si regimu se afla incordate — si Bismark, — redimatu in sucoursulu inaltei aristocratie — si alu

casei domniloru totu are curagiulu a portá resbelu. — Tocma citimu, ca Richter, unu generalu rusescu sosi la Vien'a cu o scrisóre autografa catra imperatulu si cu alta catra regele Prusiei, si porni catra Berlinu, cine sci póte ca si in cas'a aliantiei nordice, séu a impacarii diferintieloru.

Not'a Prusiei din 5 Apr. tramisa la cabinetulu de Vien'a cá responsu la not'a austriaca din 31 Martiu imputa Austriei, ca a avutu intentiuni agresive, fienduca dela 13/3 incóce a pusu la cale concentrarea de armata in Boemi'a si ca Prusi'a spre a intempiná pericululu a fostu silita a inarmá, inse dupa espresiunile notei austriace si ea dechiara „ca nimicu nu e mai departatu de intentiunile regelui, decatu unu resbelu agresivu in contra Austriei". Acésta dechiaratiune se primi in Vien'a cá unu ce de seriositate profunda. S'a facutu o conferintia de statu, la care se affá c. Belcredi, min. de fin. c. Larisch si presiedintele deregatoriei supreme de controla c. Mercandin, gubernatorulu bancei br. de Pipitz si chefulu de sectiune br. de Beke si se suna, ca idea fundamentala a conferintiei erá indreptata spre midiuloculu de a eda — note erariale de statu (Reichsschatzscheine) — in lips'a financiala. — De altmintrelea unu diplomatu austriacu isi dede judecat'a asupra notei ultime a Prusiei, ca ea e calificata a astepta o replica cu armele scóse. Va se dica, ca caus'a austro-prusiana n'a perdutu nemica din caracterulu seu celu amenintiatoriu, si se scie, ca c. Mensdorf in respunsulu seu visimu a pretinsu desarmarea séu mai bine dieu demobilisarea din partea Prusiei. —

Se trecemu la Francufurtu, acolo in 9 Apr. in sied. federatiunei dede Prusi'a una propunere pentru reformarea federatiunei pe principiale sale, care suna: „Se se conchiame o adunare prin alegeri directe si votu universalu pe diu'a ce se va defige mai deaprópe, spre a primi proiectele regimeloru germane pentru una reforma a constitutiunei federatiunei si a se consulta asuprale, pana atunci inse prin impreuna intielegerea regimeloru se se fipsese msi bine acele proiecte." Acestu pasu alu Prusiei ignorésa incercarile austriace, facute in Francufurtu in cas'a acésta, de unde ér' se mai nutuesce antagonismulu intre aceste 2 poteri. Va se dica, ca resbelulu e neincungiurabilu. —

Cronica esterna.

ROMANI'A. Bucuresci 30 Martiu. Depesiele cele mai próspete sosite dela Parisu in obiectulu amanarii conferintiei asupra Principateloru unite romane au facutu la prim'a cetire feliurite impresiuni; inse hotarirea poteriloru si declararea loru, ca voinți'a natiunala a Romaniei trebue se se respectese, si fienduca in principiu poterile garanti nu voru, nu potu, dar' neci nu trebue se voiésca alta, decatu singuru numai prosperitatea Romaniei, n'a lasatu neci pe unu minutu se se indoiésca romanulu celu adeveratu si cu anim'a la locu'u seu a crede cu firmitate, ca sórtea loru se affa astadi si de catra poterile garanti depusa in mau'a loru. Si in adeveru, ca departe de vreunu descuragiu séu uimire totu romanulu se ocupa acum cu mai flagranta nesuintia a arunecá celu pucinu cate o petra la fundamentulu edificiului prosperarii statului romanu. Adunarile publice, private consultatórie se tienu cu tóta libertatea. Preste tóta tiér'a s'au ramuritu comitete conducatórie de alegeri la viitór'a camera. Celu de aici tienú pana acum in sal'a ministeriului de cultu trei siedintie, in care cea de antaia se intemplara si unele necuviintie casiunate prin iperzelulu unoru ultra liberali, cari de comunu stau numai cu unu pasu departe de tiranutii absolutisti, fienduco se credu pre sene a representá intrég'a natiune, cá cum ar fi toto statea natiuni romane cati tieranuti esira din gaócea ultra liberalistiloru séu precum i numescu in occidentu proudhonisti ori socialisti, cari ar trebui esilati in epoc'a acést'a din mediuloculu Romaniei, cá se nu-i strice mai multu decatu ei folosescu ou liberalismulu loru celu estravagantu, ad. neci Nestorulu literaturei din Principate Eliadu Radulescu nu potú scapá neinsultatu! — Ear' adunarile celelalte decurgera mai omenesce, si facunduse comitetu centralu in Bucuresci, acest'a a facutu provocari si acum se constitue prin tóte districtele cate unu comitetu, ba si prin orasie si prin comunitati, cari in acestea se punu in relatiuni cu comitetele diacestea se punu in relatiuni cu comitetele districtelorú si acestea cu celu din Bucuresci spre a dá tonu la alegerile viitóre, cari din partea regimului nu voru fi influintiate, déca nu voru fi cumva din partea ultraistiloru mai multu si decatu voru pune manile in sinu, ci voru apará deplin'a si conscientiós'a libertate de alegere.

Guardi'a nationala, care altumintrelea s'ar poté numi plutocratica, unu amestecu cu cseno cratica séu strainismu, care nu cam póte avé tóte calitatile de a sustiené garanti'a libertatiloru romane cá atare, ci póte numai mai romaloru romane cá atare, ci póte numai mai romaloru romane cá atare, ci póte numai mai roma